

**ТАТБИҚИ ПРИНСИПИ
АЛОҚАМАНДИИ ТАЪЛИМ БО ҲАЁТ ДАР
РАВАНДИ ОМОДАСОЗИИ ОМЎЗГОРОНИ
ОЯНДА ДАР ТАҲИЯ ВА ИСТИФОДАИ
ВОСИТАҲОИ ЧАНДРАСОНАИИ ОМЎЗИШ**

**ЗНАЧЕНИЕ ПРИНЦИПА СВЯЗИ
ОБРАЗОВАНИЯ И ЖИЗНИ В ПРОЦЕССЕ
ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ К
РАЗРАБОТКЕ И ИСПОЛЬЗОВАНИЮ
МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ СРЕДСТВ ОБУЧЕНИЯ**

**SIGNIFICANCE OF PRINCIPLE OF
CONNECTION OF EDUCATION AND LIFE IN
THE PROCESS OF PREPARING FUTURE
TEACHERS FOR DEVELOPMENT AND USE OF
MULTIMEDIA TEACHING TOOLS**

Собитов Мазбут Шавкатович, н.и.п., сармуаллими кафедраи МТМ ва ИТ-и МДТ “ДДХ ба номи акад. Б.Гафуров” (Тоҷикистон, Хучанд)

Собитов Мазбут Шавкатович, к.п.н., старший преподаватель кафедры методики преподавания математики и информационных технологий ГОУ «ХГУ имени акад. Б.Гафурова» (Таджикистан, Худжанд)

Sobitov Mazbut Shavkatovich, candidate of pedagogical sciences, senior lecturer of the department of methods of teaching of mathematics and informational technology under the SEI “KhSU named after acad. B.Gafurov” (Tajikistan, Khujand),
E-mail: uchzaphgu@mail.ru

Вожаҳои калидӣ: *принципи алоқамандии таълим бо ҳаёт, воситаҳои чандрасонаии таълим, омӯзиши, иттилоотикунони раванди таълим, таҷриба, озмоиши, пурсишнома*

Мақола ба қорбурди асоси робитаи омӯзиши бо ҳаёт дар фароянди омодаасозии омӯзгорони оянда дар таҳия ва истифодаи воситаҳои чандрасонаии таълим ихтисос ёфтааст. Таъкид меравад, ки дар шароити иттилоотӣ қардани раванди таълим воситаҳои чандрасонаӣ чун яке аз абзори хеле муҳиму самарабахш ба ҳисоб меравад. Муаллиф барои таҳлилу таҳқиқи қараёни тайёр намудани муаллимони оянда дар таҳияву истифодаи он дар қараёни таълим қорҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ анҷом дод. Вобаста ба ин гурӯҳҳои назоратӣ ва озмоишӣ ташиқил қарда шуд. Дар гурӯҳи назоратӣ омодаасозии омӯзгорони оянда ба истифодаи воситаҳои таълим тавассути технология ва усули муқаррарии таълим роҳандозӣ гардид. Ҳамагӣ дар озмоиши 150 нафар донишҷӯи Донишгоҳи давлатии Хучанд иштирок намуданд. Дар гурӯҳи озмоишӣ омодаасозии омӯзгорони оянда ба таҳия ва истифодаи воситаҳои таълим, аз ҷумла воситаҳои чандрасонаии таълим тавассути усули таҳияқардаи муаллифи мақола ба роҳ монда шуд. Дар таҷриба-озмоиши тамоми принципҳои дидактикаи муосир мавриди истифода қарор гирифтаанд, ки дар мақола танҳо дар мавриди принципи алоқамандии таълим бо ҳаёт дар раванди омодаасозии омӯзгорони оянда дар таҳия ва истифодаи воситаҳои чандрасонаии таълим сухан меравад. Дар мақола усули муқоиса, омор ва таҳлилу ҳулосабарорӣ авлабият доранд.

Ключевые слова: *принцип связи обучения и жизни, мультимедийные средства обучения, обучение, информатизация учебного процесса, практика, эксперимент, анкета*

В статье акцентируется внимание на применении связи образования и жизни в процессе подготовки будущих учителей к разработке и использованию мультимедийных средств обучения. Подчеркивается, что в условиях информатизации образовательного процесса мультимедийные средства рассматриваются как одни из важнейших и эффективных средств. Автором проведена экспериментально-практическая работа по анализу и исследованию процесса подготовки будущих учителей к их разработке и использованию в процессе обучения. На основании этого были сформированы контрольная и опытная группы. В контрольной группе проводилось обучение будущих учителей использованию средств обучения посредством технологии и обычного метода обучения. Всего в эксперименте приняли участие 150 студентов Худжандского государственного университета им. академика Б.Гафурова. В экспериментальной группе подготовка будущих учителей к освоению и использованию средств обучения, в том числе мультимедийных средств, осуществлялась по методике, разработанной автором статьи. В эксперименте использованы все принципы современной дидактики, но в настоящей статье говорится только о принципе отношения обучения к жизни в процессе подготовки будущих учителей к разработке и использованию мультимедийных средств обучения. В статье приоритетными являются методы сравнения, статистики, анализа и обоснования выводов.

Key words: principle of connection between learning and life, multimedia teaching aids, learning, informatization of the educational process, practice, experiment, questionnaire

The article focuses on the application of the connection between education and life in the process of preparing future teachers for the development and use of multimedia teaching aids. It is emphasized that in the conditions of informatization of the educational process, multimedia tools are considered as one of the most important and effective means of learning. The author carried out experimental and practical work on the analysis and research of the process of preparing future teachers for their development and use in the learning process. Based on this, control and experimental groups were formed. In the control group, future teachers were trained in the use of teaching aids through technology and the conventional teaching method. In total, 150 students of the Khujand State University named after academician B.Gafurov took part in the experiment. In the experimental group, the training of future teachers for the development and use of teaching aids, including multimedia, was carried out according to the methodology developed by the author of the article. The experiment uses all the principles of modern didactics, but this article only talks about the principle of the relationship of learning to life in the process of preparing future teachers for the development and use of multimedia teaching aids. In the article, the priority is the method of comparison, statistics, analysis and conclusions.

Иттилоотикунонии фароянди омӯзишӣ тақозо менамояд, ки абзорҳои омӯзишӣ низ ба талаботи ин раванд ҷавобгӯ бошанд. Дар ин росто воситаҳои ҷандрасонаии таълим (минбаъд ВЧТ- С.М.Ш.) низ истисно нестанд. Иттилоотикунонии воситаҳои таълим имкон медиҳад, ки қабул, қорқард, силсилабандӣ, ниғаҳдорӣ, интиқоли иттилоот тавассути фановариҳои иттилоотӣ ба дараҷаи сифатан баланд бардошта шаванд [3, с.4-9]. Барои таҳлили раванди омода намудани омӯзгорони оянда ба таҳия ва истифодаи ВЧТ ва роҳҳои самаранок гардонидани он қорҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ гузаронида шуд. Вобаста ба ин гурӯҳҳои назоратӣ ва озмоишӣ таъшиқ созмон дода шуд. Дар гурӯҳи назоратӣ омодаسازیи омӯзгорони оянда ба истифодаи воситаҳои таълим тавассути технология ва усули муқаррарии таълим роҳандозӣ қарда шуд. Ҳамагӣ дар озмоиш 150 нафар донишҷӯ иштирок намуданд. Дар гурӯҳи озмоишӣ омодаسازیи омӯзгорони оянда ба таҳия ва истифодаи воситаҳои таълим, аз ҷумла ВЧТ тавассути усули таҳияқардаи мо ба роҳ монда шуд.

Гурӯҳи озмоишӣ омӯзгорони ояндаи қорҳои ҷоруми ихтисосҳои математика, технология (таълими меҳнат) ва ихтисоси таъшиқоти ибтидоӣ, дар гурӯҳи назоратӣ ихтисосҳои биология-химия, тарбияи ҷисмонӣ, физикаи Донишгоҳи давлатии Хуҷанд интиқоб қарда шуд.

Технологияи ва усули таҳияқардаи мо барои омӯзгорони оянда таҳия ва истифодаи ВЧТ имкон медиҳад, ки пеш аз ҳама, нақш ва мақоми воситаҳои таълим, аз ҷумла ВЧТ вобаста ба моҳият, мӯҳтаво, мазмун ва мундариҷаи асосии таълим муайян қарда шавад.

Қайд қардан ба маврид аст, ки барои гурӯҳи озмоишӣ дар солҳои таҳқиқотӣ (2016-2021) фанни интиқобии “Принсипҳои таълим дар амалиسازیи воситаҳои таълим”, дар ҳаҷми 3 қредит (72 соат) таълим дода шуд.

Яке аз қамбудихоии асосии технология ва усули муқаррарии омодаسازیи омӯзгорони оянда ба фаъолияти қасбӣ-меҳнатӣ дар он аст, ки он омодаسازیи омӯзгорони ояндаро ба таҳияи воситаҳои таълим, аз ҷумла ба таҳияи ВЧТ дар асоси талаботи муосир нисбат ба таҳияи фановариҳои иттилоотӣ дарбар намеқирад. Маҳз технология ва усули таҳияқардида, имкон медиҳад, ки омӯзгорони оянда, пеш аз ҳама ба таҳияи воситаҳои таълим, ҳоса ВЧТ аз ҷиҳати сифат баланд омода қарда шавад.

Таҳияи ВЧТ аз ҷониби омӯзгорони оянда имкон медиҳад, ки онҳо дар раванди таълим ВЧТ-ро, ки ҳудашон таҳия намудаанд, самаранок мавриди истифода қарор бидиҳанд. Қамбудии дигари асосии технология ва усули муқаррарии омодаسازیи омӯзгорони оянда ба истифодаи воситаҳои таълим аз он шаҳодат медиҳад, ки омӯзгорони оянда ба таҳияи воситаҳои таълим, аз ҷумла ВЧТ маҳсус омода қарда намешаванд.

Дар технология ва усули муқаррарӣ истифодаи воситаҳои таълим, аз ҷумла ВЧТ асоси илмӣ ва асоси методӣ ба таври бояду шояд ба назари эътибори маҳсус қирифта мешавад. Дигар қамбудии асосӣ дар таълими усули муқаррарии фанни педагогика, қисми «Дидактика»-и фанни мазкур дар он аст, ки мавзӯи «Воситаҳои таълим» ҳамаҷун қисми тарқибии мавзӯи «Методҳои таълим» омӯзонида мешавад.

Албатта ҷоиз аст, ки байни ин мавзӯҳо алоқамандии доҳилифаннӣ мавҷуд аст, аммо ба мавзӯи «Воситаҳои таълим» бояд, на ҳамаҷун мавзӯи аҳамияти дуҷуминдараҷа назар андохта шавад. Мавзӯи мазкур яке аз мавзӯҳои асосӣ маҳсус меёбад, зеро сифати воситаҳои таълим ба сифати таълим ва дар маҷмӯъ ба сифати азҳудқунии дониш, маҳорат ва малақаи муҳассилин

таъсири бевосита мерасонад. Барои ҳамин ҳам дар гурӯҳи озмоишӣ мавзӯи мазкур чӣ дар таълими фанни педагогика ва чӣ дар таълими фанни усули таълими хусусӣ ҳамчун фанни интихобии алоҳида ва мустақил мавриди таълим қарор гирифт.

Ҳамчунин дар гурӯҳи озмоишӣ ба сифати таҳияи воситаҳои таълим, аз ҷумла ба сифати таҳияи ВЧТ эътибори ҷудоғона дода шуд. Дар раванди таълим бояд, ки аз ҳама имконоти дидактикӣ- равоншиносӣ самаранок истифода бурд. Аз ин нуқтаи назар ҳар як воситаи таълим, аз ҷумла ВЧТ бояд имкон диҳанд, ки идроки шунавоӣ ва идроки биноӣ чӣ дар алоҳидагӣ ва чӣ дар ягонагӣ ҳадди имкон самаранок мавриди истифода қарор дода шаванд.

Ҳамчунин дар гурӯҳи озмоишӣ ба омӯзишӣ фанни интихобии «Принсипҳои таълим дар амалисозии воситаҳои таълим» эътибори махсус дода шуд. Ин эътибор дар он зухур ёфт, ки фанни мазкур пеш аз ҳама васеъ ва чуқур мавриди омӯзонидан ва омӯзиш қарор дода шуд. Аз ҷониби дигар фанни мазкур дар алоқамандии ва азҳамвобастагӣ мавриди баррасӣ қарор гирифт. Зеро принсипҳои таълим асоси назариявӣ ва асоси методии таҳия ва истифодаи воситаҳои таълим, аз ҷумла ВЧТ-ро ташкил медиҳад. Дар усули таълими муқаррарӣ мавзӯҳои мазкур, аз як ҷониб, васеъ ва чуқур мавриди омӯзонидан ва омӯзиш қарор гирифтаанд, ва аз ҷониби дигар ҳар як мавзӯё новобаста аз ҳамдигар мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд. Ҳангоми таҳия ва истифодаи воситаҳои таълим, аз ҷумла ВЧТ шарт ва зарур аст, ки асосҳои дидактикӣ, методӣ, физиологӣ, равоншиносӣ дар доираи як система мавриди назар гарданд, ки ин риояи алоқамандии байнифаннӣ, дар мисоли фанҳои мазкур низ нишон медиҳад.

Аз ҷониби дигар дар гурӯҳи озмоишӣ таҳияи ВЧТ дар асоси риояи принсипҳо ва қоидаҳои махсус таҳиягардида роҳандозӣ карда шуд. Самаранокии раванди таълим аз он вобаста аст, ки дар раванди омӯзонидан ва омӯзиш аз имкониятҳои низомии сигналии яқум ва дуом ва мутаносибан аз имкони идроки шунавоӣ ва биноӣ ва дар маҷмӯъ аз алоқамандии диалектикӣ онҳо, аз ҳам вобастагии онҳо тавассути таҳия ва истифодаи ВЧТ чӣ таъсир васеъ ва чуқур истифода бурдан имконпазир аст.

Дар қорҳои озмоишӣ тамоми принсипи дидактикӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифтанд, ки дар ин мақола танҳо дар мавриди принсипи алоқамандии таълим ба ҳаёт дар раванди омодагӣ омӯзгорони оянда дар таҳия ва истифодаи воситаҳои чандрасонаии таълим мавриди таҳлил ва баррасӣ қарор мегирад.

Принсипи алоқамандии таълим бо ҳаёт - яке аз принсипҳои бунёдии ҳар як низомии таълиму тарбия робитаи зарурии таълими бомуваффақият ва самарабахшро бо талаботи иҷтимоӣ, давлатӣ ва иқтисодии дониши гирифташуда ифода мекунад [11,с.285]. Ин принсип аз талаботи ҷамъият барои ҳамҷониба инкишоф додани насли наврас, таъмини ягонагии назария ва амалия, ба кулӣ беҳтар намудани тайёрии ҷавонон ба ҳаёт ва меҳнати мустақилона ба миён меояд [14,с.72].

Азбаски вазифаи асосии тарбия ин ба ҳаёт ва ба меҳнат омода намудани насли наврас махсус меёбад, пас дар таҳқиқоти мазкур доир ба принсипи мазкур сухан оид ба ҳаёт ва меҳнати касбӣ омодагӣ омӯзгорони оянда меравад [1,с.246]. Ҳамин нуқтаи назар дар таҷрибаи гузаронидаи мо дар гурӯҳи озмоишӣ мавриди баррасӣ ва ҳаллу фасл қарор гирифт. Ҳама фанҳои таълимӣ бевосита ва ё бавосита бо ашё ва ҳодисаҳои ҳаёти саруқордоранд. Бинобар ин ҳаёт бо тамоми гуногунрангиаш бояд дар раванди таълим мавриди омӯзиш қарор гирад. Таълиме, ки новобаста аз ҳаёт, дур аз ҳаёт, бе алоқамандӣ ба ҳаёт ба амал меояд, аҳамият ва зарурати воқеӣ ҳудудомӯз раванди зарури иҷтимоӣ, гурӯҳӣ ва шахсӣ гум мекунад. Барои ҳамин ҳам дар таҳқиқоти мазкур сухан аз боби инъикоси ҳаёт дар ВЧТ меравад.

Фаҳмондадихии аҳамият ва зарурати воқеӣ риояи принсипи алоқамандии таълим бо ҳаёт дар гурӯҳи озмоишӣ вазифаи аввалиндарача махсус меёфт. Сипас ба омӯзгорони оянда роҳ, усул, воситаҳои алоқаманд намудани таълим бо ҳаёт зимни таҳия ва истифодаи ВЧТ дар раванди таълим мавриди ёддихӣ қарор дода шуд. Маҷмӯаи қоидаҳо, талаботҳо, тавсияҳо, дастуруламалҳои илмӣ-методӣ марбут ба принсипи мазкур мавриди омӯзонидан ва омӯзиш қарор дода шуд.

Бо омӯзгорони ояндаи гурӯҳи озмоишӣ доир ба риояи принсипи алоқамандии таълим бо ҳаёт зимни таҳия ва истифодаи ВЧТ анкета(пурсишнома) ташкил ва гузаронида шуд. Муҳтавои пурсишнома чунин буд:

1.Моҳият, мазмун ва мундариҷаи асосии принсипи алоқамандии таълим бо ҳаётро шарҳ диҳед.

2.Принсипи алоқамандии таълим бо ҳаёт зимни таҳия ва истифодаи ВЧТ чӣ тавр риоя карда мешавад?

3.Аҳамият ва зарурати воқеии риояи принсипи алоқамандии таълим бо ҳаёт аз кадом нуқтаи ибтидоӣ сарчашма мегирад?

4.Ҳаёт чист?

5.Барои омодагии муносиби муаллимони оянда ба ҳаёти касбӣ-меҳнатӣ чӣ корхоро бояд ба сомон расонд?

6.Аҳамият ва зарурати меҳнатро аз нуқтаи назари принсипи мазкур шарҳ диҳед.

7.Ваҳдати диалектикий пайванд ва вобастагии ҳаёти иҷтимоӣ, гурӯҳи иҷтимоӣ ва шахсиरो шарҳ диҳед.

8.Ҳаёти сиёсӣ, иқтисодӣ ва фарҳангиро тавсиф намоед.

9.Ҳаёти оилавӣ, мактабӣ, касбӣ-меҳнатиро тавсиф кунед.

10.Ҳаёти биологӣ-ҷисмонӣ, ақлӣ, ахлоқӣ ва эстетикиро тавсиф созед.

11.Бесаводӣ- ҳамчун зухуроти манфии ҳаёт чист?

12.Беҳунарино ҳамчун зухуроти манфии ҳаёт тавсиф намоед.

13.Бекорино чун зухури манфии ҳаёт шарҳ диҳед.

14.Бадахлокиро ба унвони чилваи манфии зиндагӣ тавзеҳ диҳед.

15.Некахлокиро чун зухуроти мусбати ҳаёт шарҳ диҳед.

16.Меҳнатдӯстиро чун падидаи мусбати ҳаёт тавсиф созед.

17.Мафхуми хушбахтиро шарҳ диҳед.

18.Дар ВЧТ зухуроти гуногуни мусбат ва манфии ҳаётро чӣ тавр инъикос намудан мумкин аст?

19.Накш ва мақоми илм дар беҳтар намудани зиндагии иҷтимоӣ, гурӯҳҳои иҷтимоӣ ва инсон чӣ гуна аст?

20.Накш ва ҷойгоҳи омӯзиш дар беҳбуд бахшидани зиндагии иҷтимоӣ, гурӯҳҳои иҷтимоӣ ва шахсӣ чӣ гуна аст?

21.Ҳаёти иҷтимоӣ, гурӯҳҳои иҷтимоӣ ва шахсиро дар ВЧТ чӣ тавр инъикос намудан мумкин аст?

22.Фарқияти инъикоси ҳаёт дар ВЧТ аз дигар воситаҳои таълим аз чӣ иборат аст?

23.Арзиши илмӣ-методи ВЧТро доир ба инъикоси ҳаёт чӣ тавр самаранок муайян намудан мумкин аст?

24.Накш ва мақоми расм ҳамчун унсури ВЧТ дар риояи принсипи пайванди таълим бо ҳаёт чӣ тавр арзёбӣ мегардад?

25.Накш ва мақоми сурат ҳамчун унсури низоми ВЧТ дар риояи принсипи алоқаи таълим бо ҳаёт чӣ тавр арзёбӣ мегардад?

26.Накш ва мақоми навиштаҷоти тақягоҳӣ ҳамчун унсури низомии ВЧТ дар риояи принсипи алоқаи таълим бо ҳаёт чӣ тавр баҳогузорӣ мешавад?

Дарачаҳои ташаккули омодагии омӯзгорони ояндаро дар таҳия ва истифодаи ВЧТ ба се дараҷа тақсим намуда, таҳлил намудем.

Дарачаи баланди принсипи алоқамандии таълим бо ҳаёт Омӯзгорони ояндае, ки дар ин сатҳ қарор доранд чӣ дар раванди таҳия ва чӣ дар раванди истифодаи ВЧТ ба принсипи алоқамандии таълим бо ҳаёт пурра риоя менамоянд. Пеш аз ҳама, онҳо дар бораи ҳаёт, моҳият, мазмун, мундариҷаи асосии он маълумоти васеъ, чуқур ва ҳаматарафаро доро мебошанд. Онҳо ба зарурати алоқамандии таълим бо ҳаёт, аҳамияти он бошуурона сарфаҳм мераванд. Онҳо коида, талабот, тавсия, дастуруламалҳои илмию методии принсипи мазкурро ба таври бояду шояд медонанд ва дар амал татбиқ карда метавонанд. Бинобар ҳамин ҳам воситаҳои чандрасонавие, ки онҳо таҳия менамоянд ҳаётро пурра инъикос менамояд. Дар раванди таълим низ тавассути чунин воситаҳои чандрасонавӣ онҳо бо салоҳияти баланди методӣ ҳаётро мавриди омӯзонидан ва омӯзиш қарор дода метавонанд. Ин гурӯҳи омӯзгорони оянда дар риояи принсипи алоқамандии таълим бо ҳаёт ба дигар гурӯҳи омӯзгорони оянда аз ин ҷиҳат намунаи ибрат шуда метавонанд.

Дарачаи миёнаи принсипи алоқамандии таълим бо ҳаёт. Омӯзгорони ояндае, ки дорои сатҳи миёнаи омодагӣ нисбат ба риояи принсипи алоқамандии таълим бо ҳаёт мебошанд зимни таҳияи ВЧТ доир ба принсипи мазкур ба баъзе хатоӣ, камбудӣ роҳ медиханд, ки ин боиси танҳо қисман инъикос ёфтани ҳаёт дар воситаҳои чандрасонавӣ аз ҷониби онҳо таҳиягардида мешавад. Инчунин дар раванди омӯзонидан ва омӯзиш низ ҳаётро пурра омӯзонидан ва мавриди

омӯзиш қарор дода наметавонанд, ки ин боиси қисман паст гардидани сифати таълим мешавад. Тавассути азнавфаҳмондадиҳии баъзе асосҳои илмию методии принципи мазкур хатоҳои зикргардидаро ислоҳ намудан мумкин аст. Алалхусус, шинос намудани ин гурӯҳи омӯзгорони оянда бо таҷрибаи пешқадами педагогӣ доир ба таҳияи ВЧТ дар самти риояи принципи мазкур аз аҳамияти илмию методӣ ҳолӣ нест. Зеро дар мисоли ин гуна таҷриба онҳо хислатҳои худро зудтар ва аниқу дақиқ дарк намуда, аз паси ислоҳи он мегарданд.

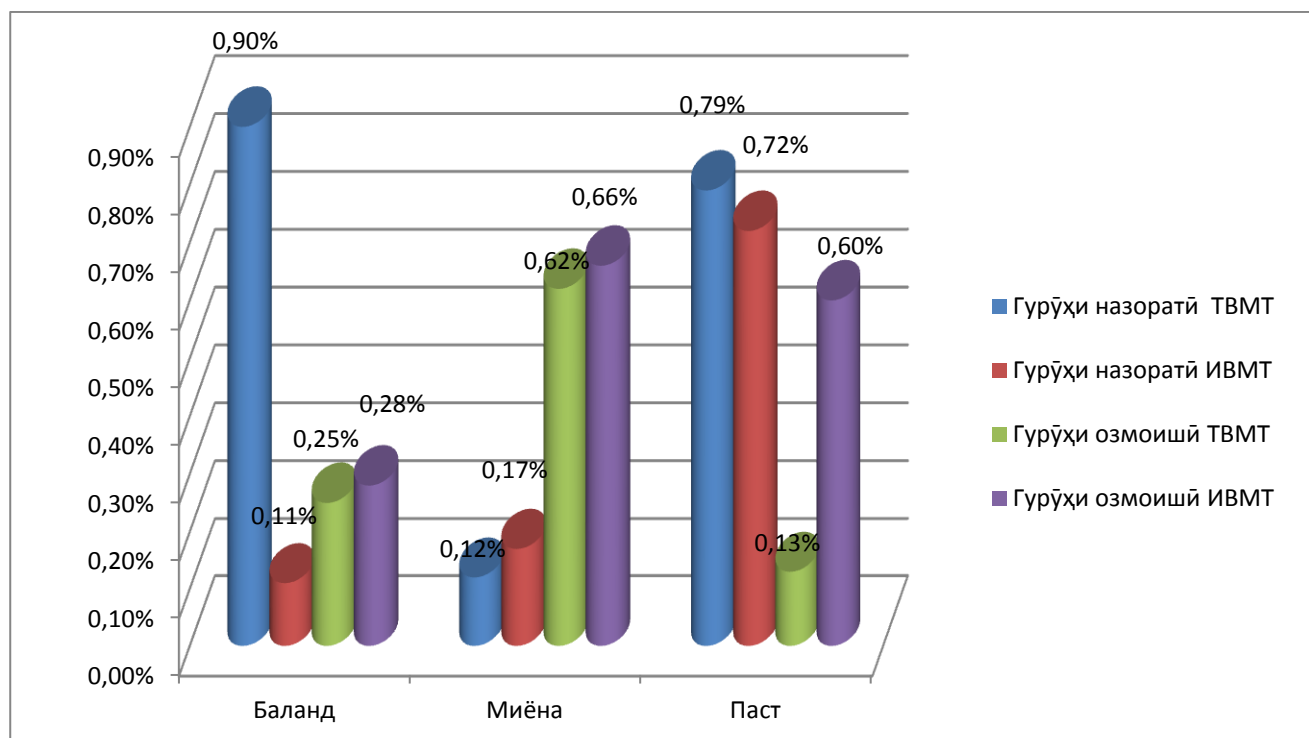
Дарачаи пасти принципи алоқамандии таълим бо ҳаёт. Омӯзгорони ояндае, ки дорои салоҳияти пасти касбиву меҳнатӣ нисбат ба таҳия ва истифодаи ВЧТ тибқи риояи принципи алоқамандии таълим бо ҳаёт мебошанд, ҳаётро дар ВЧТ аз ҷиҳати илмию методӣ ба таври лозимӣ инъикос кунонида наметавонанд. Чунин ВЧТ дар мавриди истифода дар раванди таълим низ натиҷаи мусбат дода наметавонанд. Ин гурӯҳи омӯзгорони оянда ҳамаи ғалатҳои худро мустақилона ислоҳ карда наметавонанд.

Онҳо бояд дар ҳамҷоягӣ бо омӯзгорони ояндаи дарачаи баланд қарор гирифта азнав ҳаётро аз нуқтаи моҳият, мазмун, ва мундариҷаи асосӣ мавриди омӯзиш қарор дода, роҳу усулҳои самаранокӣ инъикос намудани онро дар ВЧТ азхуд намоянд.

Албатта, аз болои ин корҳои азнавфаҳмондадиҳӣ, азнавёддиҳӣ омӯзгорони собиқадори пешқадам бояд роҳбарӣ намоянд. Минбаъд бо ин гурӯҳи омӯзгорони оянда роҳҳои худомӯзӣ ва азнавхудомӯзиро доир ба риояи принципи алоқамандии таълим бо ҳаёт омӯзонидан зарур аст. Корҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ бо омӯзгорони ояндаи гурӯҳҳои назоратӣ ва озмоишӣ доир ба риояи принципи алоқамандии таълим бо ҳаёт зимни таҳия ва истифодаи ВЧТ дар раванди таълим чунин натиҷа дод:

№	Дарача	Гурӯҳи назоратӣ		Гурӯҳи озмоишӣ		Фарқият	
		ТВЧТ	ИВЧТ	ТВЧТ	ИВЧТ	ТВЧТ	ИВЧТ
1.	Баланд	00,9%	0,11%	0,25%	0,28%	+0,14%	+0,17%
2.	Миёна	00,12%	0,17%	0,62%	0,66%	+0,50%	+0,49%
3.	Паст	0,79%	0,72%	0,13%	00,6%	-0,66%	-0,66%

Чадвали №1. Чадвали корҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ тибқи принципи алоқамандии таълим бо ҳаёт

Расми 1. Диаграммаи корҳои таҷрибавӣ-озмоишӣ принципи алоқамандии таълим бо ҳаёт
Аломатҳои шартӣ: ТВЧТ-Таҳияи воситаҳои чандрасонавии таълим

ИВЧТ-Истифодаи воситаҳои чандрасонавии таълим дар раванди омӯзиш.

Инак, чӣ тавре, ки аз чадвали №1 бармеояд дар гурӯҳи назоратӣ танҳо 0,9%-и омӯзгорони оянда зимни таҳияи воситаҳои чандрасонавии таълим принципи алоқамандии омӯзиш бо ҳаётро

пурра риоя намуданд, вақте ки чунин нишондиҳанда дар гурӯҳи озмоишӣ 0,25%-ро ташкил медиҳад ва фарқ 0,14%-ро ба манфиати гурӯҳи озмоишӣ ташкил медиҳад.

Дар истифодаи воситаҳои чандрасонавии таълим дар раванди таълим тибқи риояи принципи алоқамандии таълим бо ҳаёт низ бартарӣ дар тарафи гурӯҳи озмоишӣ мебошад. 0,28% бар муқобили 0,11%-ки фарқият 0,17%-ро ташкил медиҳад. Дар дараҷаи миёна ҳамагӣ 0,12%-и омӯзгорони ояндаи гурӯҳи назоратӣ доир ба таҳияи воситаҳои чандрасонавии таълим дар асоси қоидаи талаботи принципи алоқамандии таълим бо ҳаёт қарор доранд, вақте, ки чунин натиҷа дар гурӯҳи озмоишӣ 0,62%-ро ташкил медиҳад, ки фарқи байни онҳо 0,50%-ро ташкил медиҳад. Ҳамин гуна бартарӣ доир ба риояи принципи мазкур зимни истифодаи воситаҳои чандрасонавии таълим низ ба назар мерасад.

Нишондиҳандаи гурӯҳи озмоишӣ 0,66%-ро ташкил медиҳад, ки чунин натиҷа дар гурӯҳи назоратӣ ҳамагӣ 0,17% мебошад, ки ин 0,49% кам аст, назар ба натиҷаи гурӯҳи озмоишӣ. Дар охир 0,79%-и омӯзгорони оянда гурӯҳи назорати салоҳияти пасти риояи принципи алоқамандии таълимро бо ҳаёт зимни таҳияи воситаҳои чандрасонавии таълим нишон доданд, ҳол он ки чунин нишондиҳанда дар гурӯҳи озмоишӣ ҳамагӣ 0,13%-ро ташкил медиҳад ва тафовут 0,66% мебошад. Фарқи нишондиҳандаҳо дар риояи принципи мазкур зимни истифодаи воситаҳои чандрасонавии таълим дар раванди омӯзиш низ чунин аст.

Ҳамин тавр, омӯзгорони ояндаи гурӯҳи озмоишӣ ҳам аз ҷиҳати микдорӣ ва ҳам аз ҷиҳати сифатӣ ба нишондиҳандаҳои баланд доир ба таҳия ва истифодаи воситаҳои чандрасонавии таълим вобаста ба риояи принципи алоқамандии таълим бо ҳаёт ноил гардиданд.

Хулоса, омодагии омӯзгорони оянда ба таҳия ва истифодаи воситаҳои чандрасонавии таълим ҳамон вақт самаранок ташаккул меёбад, ки агар омӯзгорони оянда доир ба моҳият, мазмун ва мундариҷаи асосии принципҳо ва қоидаҳои таълим, воситаҳои таълим, аз ҷумла истифодаи воситаҳои мултимедиавии таълим маълумоти васеъ, чуқур ва ҳамаҷониба гиранд ва технологияи риояи ин принципҳо ва қоидаҳоро зимни таҳия ва истифодаи воситаҳои чандрасонавии таълим аз худ намоянд.

ПАЙНАВИШТ:

1. Абдурахмонов, Р. И. О сущности, содержании и предназначении принципа связи обучения с жизнью / Р. И. Абдурахмонов // Вестник Таджикского национального университета. – 2015. – № 3-1. – С. 245-247.
2. Аверьянов, А.Н. Системное познание мира / А.Н. Аверьянов. -М.: Политиздат, 1985-269с.
3. Андерсен, Б.Мультимедиа в образовании: специализированный учебный курс / Б. Андерсен, К. Бринк . - М.: Дрофа, 2007.-223 с.
4. Бент, Б. Мультимедиа в образовании: специализированный учебный курс / Б. Бент, Б.Б.Андерсен, Катя Ван ден Бринк – Изд. 2-е. – М.: «Дрофа», 2007. – 224с.
5. Беспалько, В.П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия) / В.П. Беспалько. – М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: МОДЭК, 2002-352с.
6. Браун, Ю.С. Модульное обучение мультимедийным технологиям / Ю.С. Браун. - М.: -2016. - 177с.
7. Гаюров, Х. Ш. Внедрение мультимедийных технологий как одно из средств повышения качества образования в общеобразовательных школах / Х. Ш. Гаюров, М. К. Муродов // Ученые записки Худжандского государственного университета им. академика Б. Гафурова. Серия гуманитарно-общественных наук. – 2019. – № 2(59). – С. 136-142.
8. Давыдова, Е. В. Реализация принципа связи обучения с жизнью в советской школе / Е. В. Давыдова // Вестник Пятигорского государственного лингвистического университета. – 2011. – № 2. – С. 232-236.
9. Егорова, Ю. Н. Мультимедиа как средство повышения эффективности обучения в общеобразовательной школе / Ю. Н. Егорова : автореф. дисс. канд. пед. наук - Чебоксары, 2000. - 32 с.
10. Зайцев, В.С. Мультимедийные технологии в образовании: современный дискурс: /В.С. Зайцев.-Челябинск: Издательство ЗАО Библиотека А Миллера, 2018.- С. 30.
11. Калонова, М. Я. О роли и месте учебной экскурсии в реализации принципа связи обучения с жизнью / М. Я. Калонова // Ученые записки Худжандского государственного университета им. академика Б. Гафурова. Серия гуманитарно-общественных наук. – 2015. – № 4(45). – С. 281-285.
12. Клемешова, Н. В. Мультимедиа как дидактическое средство высшей школы / Н. В. Клемешова: автореф. дисс. канд. пед. Наук. - Калининград, 1999. - 38 с.

13. Коменский, Я. А. Избранные педагогические сочинения / Я.А. Коменский.-М.:Педагогика, 2012.-390с.
14. Парамонова, Н. Г. Подготовка студентов к реализации дидактического принципа связи обучения с жизнью / Н. Г. Парамонова // Модернизация естественнонаучного образования: методика преподавания и практическое применение: материалы II Всероссийской научно-практической конференции, Самара, 01 декабря 2012 года. – Самара: Поволжская государственная социально-гуманитарная академия, 2012. – С. 70-75.
15. Портных, В. Я. О связи обучения и учебников с жизнью / В. Я. Портных // Alma Mater (Вестник высшей школы).-2018.-№8.-С.100-101.

REFERENCES:

1. Abdurakhmonov, R. I. On the essence, content and purpose of the principle of connection between learning and life / R. I. Abdurakhmonov // Bulletin of the Tajik National University. - 2015. - N. 3-1. - P. 245-247.
2. Averyanov, A.N. Systemic knowledge of the world / A.N. Averyanov. -M.: Politizdat, 1985-269p.
3. Andersen, B. Multimedia in education: a specialized training course / B. Andersen, K. Brink. - M.: Bustard, 2007.- 223 p.
4. Bent, B. Andersen. Multimedia in education: a specialized training course / B. Bent Andersen, Katja Van den Brink - Ed. 2nd. - M.: "Drofa", 2007. - 224 p.
5. Bespalko, V.P. Education and training with the participation of computers (pedagogy of the third millennium) / V.P. Bespalko. - M.: Moscow Psychological and Sociological Institute; Voronezh: MODEK, 2002. – 352 p.
6. Brown, Yu.S. Modular training in multimedia technologies / Yu.S. Brown. - M., -2016. – 177 p.
7. Gayurov, Kh. Sh. Introduction of multimedia technologies as one of the means of improving the quality of education in secondary schools / Kh. Sh. Academician B. Gafurov. Series of humanities and social sciences. - 2019. - N. 2 (59). - P.136-142.
8. Davydova, E. V. Implementation of the principle of connection between learning and life in the Soviet school / E. V. Davydova // Bulletin of the Pyatigorsk State Linguistic University. - 2011. - No. 2. - P. 232-236.
9. Egorova, Yu. N. Multimedia as a means of improving the effectiveness of education in a general education school / Yu. N. Egorova: author. diss. cand. ped. Sciences - Cheboksary, 2000. - 32 p.
10. Zaitsev, V.S. Multimedia technologies in education: modern discourse: /V.S. Zaitsev.-Chelyabinsk: ZAO Library Publishing House. A Miller, 2018.- p. 30
11. Kalonova, M. Ya. About the role and place of educational excursion in the implementation of the principle of connection between learning and life / M. Ya. Kalonova // Scientific notes Khujand State University named after. academician B. Gafurov. Series of humanities and social sciences. - 2015. - N. 4 (45). – P. 281-285.
12. Klemeshova, N.V. Multimedia as a didactic tool for higher education / N.V. Klemeshova: author. diss. cand. ped. Sciences - Kaliningrad, 1999. - 38 p.
13. Comenius, Ya. A. Selected pedagogical works / Ya.A. Comenius -M.: Pedagogy, 2012.-390 p.
14. Paramonova, N. G. Preparing students for the implementation of the didactic principle of connecting learning with life / N. G. Paramonova // Modernization of natural science education: teaching methods and practical application: materials of the II All-Russian scientific and practical conference, Samara, December 01, 2012. - Samara: Volga State Social and Humanitarian Academy, 2012. - P. 70-75.
15. Portnykh, V. Ya. On the connection between teaching and textbooks and life / V. Ya. Portnykh // Alma Mater (High School Bulletin). - 2018. - N. 8. - P. 100-101.